

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ ТЫВА АВГУСТОВСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ СОВЕТ

**Темазы: «Школа назыны четпээн уругларның
өөредилге албан черлеринге ада-иелер-биле
ажылдаар чамдык аргалар».**

Разработчик: Монгуш А.А.

Ст. методист ИРНШ;

**Учитель тувинского языка
МБДОУ Д/С № 30 г. Кызыла**

**«Кижѝ болуру
чажындан,
аът болуру
кулунундан»**

**Тыва Республиканың төвү Кызыл
хоорайнын школа назыны четпээн
уругларнын өөредилге албан черлеринде
тыва дылды уругларга өөредиринин
айтырыглары чидиг байдалда келгенин
көргүспүшаан, тыва ажы-төлдүн
колдуунда орус дылда чугааланып үнүп
кээп турарын бо ажылга чижек кылдыр
алыр бис.**

Василий Александрович Сухомлинскийнің

**«Өг-бүле амыдыралының кол сорулгазы
болгаш утказы – ажы-төлдүң кижизидилгези.
Ажы-төл кижизидилгезининң кол школазы –
өгнүң эр ээзи биле херээжен ээзининң, ачазы
биле авазының бот-боттарынга
хамаарылгазы»**

Чамдык кижилер:
«Ону өөрөнгенин
ажыы чок, артык» 15%,

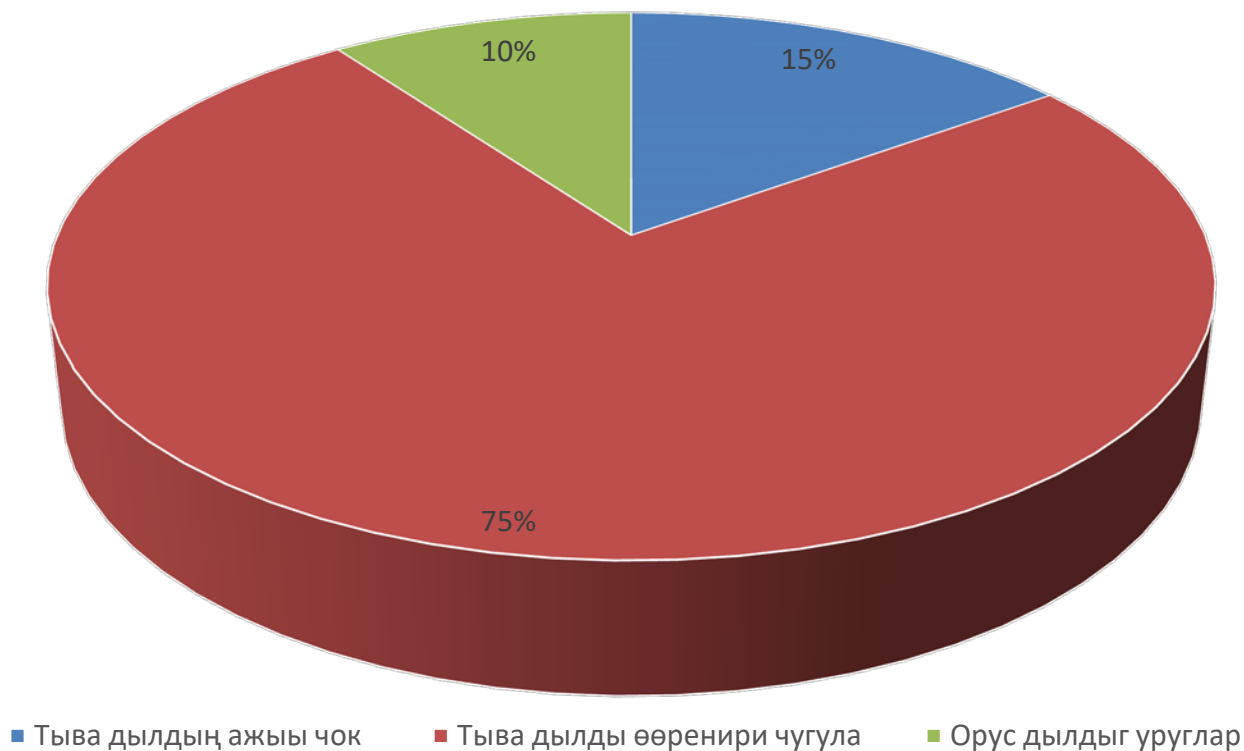
а бир кезек улус:
«Төрээн дылын
билири чугула» 75%,

Орус дылдыг уруглар – 10%

Кызылдың 30 дугаарлыг уруглар садында

ТЫВА ДЫЛДЫҢ ЧУГУЛАЗЫ

**Генна́дий Никáндрович
Во́лков**

**“Бодунуң төлүн төрээн дылы
чок кылып, ишти-хөңнүнден
үзүп каапкан ава чаш кижиге
моондак болуп, ниитилелге
кижи болурунга бодунга
бүзүрел чок чорукту
оттурар...”**

Ада-иелер-биле ажылдарның дараазында хевирлерин ажыглап турар бис:

- **Демниг ажылдажылга** (коллективные (массовые), уруглар садының шупту ада-иелери (хөй кезии)-биле ажылдаар. Ол дээрге башкы болгаш ада-иелерниң демниг ажылы. Чамдыкта уруглар база киржип болур;
- **Индивидуалдыг (тускайлан) ажылдажылга** (тодаргай ада-иелер-биле дускайлаан ажыл кылыр);
- **Көргүзүг-медээлиг** (башкылар болгаш ада-иелер аразында дугуруштурукчу харылзаа тургузар хүлээлгелиг)

ДЕМНИГ АЖЫЛДАЖЫЛГА

“Ёзу-чаңчыл – дазылывыс”

«Тыва хевим чоргааралым»

Монгуш Сугдер
9 бөлүк

Балдан Дариана
8 бөлүк

Монгуш Айгуль
9 бөлүк

Монгуш Аврора
10 бөлүк

**Дары-Сүрүн Ай-Белек
9 бөлүк**

**Ондар Давид
Бөлүк - Зайчата**

Анкета “Чаштарны тыва культураның үндезиннеринге чаңчыктырары”

Сорулгазы: Өг-бүлелерде тыва дылды канчаар үнелеп турар, тыва чоннуң эрткен оруун кайы хире билир база салгалдарынга дамчыдып берип чоруур бе, амгы үеде уруглары-биле культурлуг дыштанылгаларже (ол дээрге “Чурт-шинчилел болгаш төөгү музейлеринче”) барып турар бе деп чүүлдү тодарадыр.

ИНДИВИДУАЛДЫГ (ТУСКАЙЛАҢ) АЖЫЛДАЖЫЛГА

М. Кенин-Лопсанның «Тыва чаңчылдар» деп номунда:

“... оол уруг ыяштан бир-ле дириг амытанның дүрзүзүн кестик-биле оюп кылыр, өң баазын даштардан тос чүзүн малдың дүрзүлери-биле ойнаар” деп бижип турар.

Даштарда хуллгаазын чуруктар

КӨРГҮЗҮГ-МЕДЭЭЛИГ АЖЫЛ

Бичии уруглар чогаалчылары

Тыва дыл өргээзи

Харылзажып чугаалажырынга көргүзүг материалдарын башкы биле уругнун аразындаа харылзаа күштүг болзун дээш ада-иелер кылган

«Айым биле хүнүм болган – Авам, Ачам» деп Тыва
культура төвү биле Кызыл хоорайның өөредилге
килдизинин 2016, 2017 чылдарда эрттирип турган

мөөрейинге бистин садтың талантылыг өг-бүлелери
киришкеш, ДЭЭДИ ШАҢНАЛДЫҢ эдилекчилери болган

Е.И. Тихеева төрээн дыл дугайында айтырыгны кол кичээнгейге салып турган. Ооң бодалы-биле алырга, дыл – кижиги төрөлгөтөнниң дагдыныкчызы, өндүр улуг башкызы болур. Оон аңгыда, кижизидилгениң янзы-бүрү хевирлери төрээн дылга даянган турар ужурлуг деп төрээн дылды үнелеп турар.

Ук бодалды башкы кижы бодунуң ажыл-
ижинге кыйгы кылдыр салып алгаш, чаа
өөредилге чылында тыва дыл
кичээлдеринге чаа технологияларны
ажыглап тургаш, уругларга болгаш ада-
иелерге солун кичээлдерни, хемчеглерни
эрттирери күзенчиг.

**Көргениңер дээш
четтирдивис!**